

Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső HT-81 jelű lelőhelyen. A gázvezeték nyomvonalában lehumusztolt terület 754 m², ebből régészetileg fedett 666 m² volt.

A lelőhely Ellend településtől É-ra, az Ellendipataktól K-re húzódó domboldalon található. Összesen 61 régészeti objektum vagy jelenség került elő, a kutatóárokban szinte teljes hosszában, sűrűn jelentkeztek. A terület több korszakban is lakott volt, számos szuperpozíciót és utólagos beásást figyeltünk meg. A domboldalon felfelé haladva a magaslat felé a lelőhely egyre intenzívebb volt, legnagyobb számban Árpád-kori objektumokkal, ezen belül is egy teljesen ép kemencével. A bronzkorból néhány gödör méltó csak említésre, sajnos ezeknek is a felső része középkori cserepekkel szennyezett volt. A patakhoz közelebbi részen elsősorban figyeltünk meg néhány nagyon szegényes leletanyagú gödröt, amelyek valószínűleg késő római-kora népvándorlás kori bennszülött lakossághoz kapcsolhatók.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek.

Munkatársak: Ligner Jácint régész, Strasszer Viktória, Vadas Lívia régésztechnikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

VOICSEK VANDA

169. Előszállás, Györök-tanya (Fejér megye) U, Ró, A

2009 tavaszán megelőző feltárásokat végeztünk az M6 autópálya nyomvonalára eső lelőhelyeken.

RM-8 (KÖH 59865): 2009. március 17. és május 15. között, a 0372/108, 0372/111, 0372/114, 0372/117, 0372/120 hrsz. ingatlanokon 8954 m²-t tártunk fel. A lelőhely Előszállás településtől K-re, Fejér megye Duna melletti legdélibb pontján helyezkedik el. A lelőhelyen 2008-ban végzett régészeti megfigyelést Kovács Katalin. A terület tulajdonképpen az F-1 jelű lelőhely bővülése. A lelőhely É-i részén kapcsolódik hozzá, D felé véget ért, az objektumok elfogytak. Néhány objektum folytatódott K és Ny felé, de intenzitásuk erősen csökkent az É-i részhez képest.

Összesen 92 objektumot tártunk fel, ezek nagy része avar volt. Házak, árok ezen a területen is voltak. Az árok nagy része az F-1 lelőhelyen induló árok folytatása volt, néhány átszelte az egész felületet és K-i és Ny-i irányban folytatódott a szelvényen kívül is. Az F-1 területen megfigyelt tendencia itt is folytatódott, lelet alig volt bennük.

Ezen a részen került elő egy 31 síros késő avar temető. Három sír már 2008 decemberében előkerült, ezek az F-1 jelű területen kaptak objektumszámot, de kétségkívül ehhez a temetőhöz tartoznak. Az összes sírt sikerült feltárnunk. Gyermeksírt csak egyet találtunk. A temető sírjainak nagy része rabolt volt.

A területen korábban nem volt régészeti feltárás. Az itt feltárt árok és házak szinte semmiben nem különböznek az F-1 területen feltárt hasonló jelenségektől. Az egyetlen említésre méltó, hogy a 24. sz. árokban egy kisméretű kemence maradványai kerültek elő. A 84. sz. objektum egy földbe mélyített ház volt, DNy-i sarkában egykor kemence állt. A most feltárt objektumok közül kétségkívül a legjelentősebbek a sírok, melyek egymás mellett, jól megfigyelhető sorokat alkotva feküdtek. A sírok nagy része korabeli rablás által bolygatott volt. A temető egykori gazdagságára utal, hogy az egyik rablott sírból fél pár aranyfülbevaló került elő. Szintén rablott sírból került elő egy öntött, ólom, indás nagyszíjvég. Szinte mindegyik sírban volt edény és az egykori húsétel mellékletre utaló nagyméretű, feltehetően szarvasmarhacson. Néhány sírban baromfi (kakas) csontok is voltak. A női sírokból bronz fülbevalók, karperecek kerültek elő, említésre méltó egy üvegberakásos mellboglárpár. A legjelentősebb a 47. sz., egy lovassír volt. A halott váza itt is rablott volt, azonban a mellette lévő ló érintetlennek bizonyult. A halott férfinak elsősorban koponyáját bolygatták meg (ezt jóval a váz fölött találtuk meg, több darabban), de nagyszíjvégét sem találtuk meg. A lószerszámon aranyozott bronzveretek, főleg rozetták voltak, a kantár vereteit a lókoponyával együtt sikerült egyben kiemelni. Ezen a részen lehetett a temető leggazdagabb része, e sír mellett tártuk fel a már említett arany fülbevalós sírt, valamint azt, melyben a mellboglárpárt találtuk. Ez utóbbi egyébként rabolatlan volt, a női halott mindkét karján pontkör díszes bronz karperec volt, füleiben egykor bronz fülbevalókat, ujjain bronzgyűrűket viselt.

RM-19 (KÖH 71041): 2009. május 11–21. között a 0372/126 hrsz. ingatlanon 1614 m²-t tártunk fel. A lelőhely valószínűleg az F-1 bővülésének, valamint az RM-8 lelőhelynek a DNy-i folytatása. Az objektumok véletlenül kerültek elő, egy becsatlakozó út építését megelőző humusztaláskor: 33 objektumot tártunk fel, néhányban recens leletanyag volt. A többi objektum nagy része valószínűleg avar volt, datálásuk azért nehézkes, mert nagyon kevés lelet került elő belőlük. Ugyanezt a jelenséget figyeltük meg az F-1 és RM-8 területek avar objektumainak feltárása közben is, sőt néhány árok folytatása volt a fent említett területeken található árokoknak. A település csak egyrétegű volt. Említésre méltó a 25. sz. objektum, egy földbe mélyített római ház, mely téglalap alakú volt, hosszabb (K-i és Ny-i) oldalainál egy-egy cölöplyukkal, ÉK-i sarkában kis kemenceszerűséget tártunk fel. A ház betöltésében több viszonylag nagyméretű követ találtunk. A 29. sz. objektum a többihez képest meglehetősen mély volt (180 cm), betöltése nagyon hasonlított az F-1 és RM-8 területeken feltárt gödrökéhez ill. kutakéhoz. Alját megtaláltuk, így valószínű, hogy ez nem kút volt egykor, de mindenképpen az avar korba datálható.

F-1 (KÖH 38579): 2008. október 21. és december 17., majd 2009. március 11. és május 15. között elvégeztük a lelőhely megelőző feltárást, 32 816 m²-nyi területen.

Összesen 310 objektumot tártunk fel. Az ásatási terület É-i részén neolit és római kori objektumok kerültek elő. Ezek főleg gödrök voltak, de néhány ház is feltártunk. Dél felé haladva egyre több avar kori objektum került elő, ezek között árkok, házak és gödrök egyaránt voltak. A gödrök egy része minden bizonnyal kút lehetett egykor, egyikből ép hullámvonalas korsó került elő. A kutakat nem sikerült teljesen feltárnunk. A lelőhely D-i részén feltárt gödrökben általában 140–180 cm után a feltörő talajvíz miatt a bontást abba kellett hagyni.

Mindegyik korszak településeinek csak egy réteget tudtunk megfigyelni. A lelőhely Ny és K felé továbbterjed. A területet É felől egy patak határolta egykor (ezt az autópálya építése során megszüntették), erre tehát nincs folytatása a lelőhelynek, D felé azonban az avar lelőhely folytatását találtuk meg (RM-8).

A neolit telephez tartozó objektumokból vonaldíszes kerámiatöredékek kerültek elő.

A római telep a 3. századra datálható. Néhány ház, gödör és egy kemence tartozott ebbe a korszakba. Említésre méltó az 56. sz. gödörből előkerült oltártöredék, melyen felirat nincsen. A 48. sz. objektumból szinte teljesen ép kelta fazék került elő. A legjelentősebb objektum a 278. sz. volt. A földbe mélyített kenyérsütő kemencét kör alakú munkagödör vette körül, melyben a kemence teljesen körüljárható volt. A kemence fala nem maradt meg teljesen, azonban nagyon jó állapotban megmaradt a platni ill. az alatta lévő alapozási rész is. A platni alatt hőszigetelőként vékony homokréteget találtunk. A bontás során megfigyelhettük, hogy a kemence tapasztását több alkalommal megújították. A munkagödört nem tudtuk teljesen feltárni, mert a szelvény K-i fala alá nyúlt.

Az avar korszakba néhány ház, nagyon sok árok és több gödör ill. kút tartozott. A házakból említésre méltó leletanyag nem került elő. Az árkok nagy része, néhány avar kerámia töredéktől eltekintve, szinte leletmentes volt. Nagyon sok árok került elő, szinte egész árokrendszerek, legtöbbjük egymás mellett futó sekély árok volt, de néhány kerítő árkot is feltártunk. A kutak közül több is egymás mellett helyezkedett el, feltehetően egy vízer fölé ásták meg őket.

A leletek a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága Intercisa Múzeumába kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Keszi Tamás, Nádorfi Gabriella, Prander Péter régészek; Németh Gergő, Pokrovenszki Krisztián technikusok. A geodéziai felmérést a Geomon-tan Kft., ill. az Archeodata 1998 Bt. végezte.

BUZA ANDREA

170. Enese, Pippani-dűlő (KÖH 51434)

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Á
2009. szeptember 1–25. között elvégeztük a megelőző feltárást a 85. sz. főút Enesét elkerülő szakaszára eső régészeti lelőhelyen, a 092/15, 092/22–24 hrsz. ingatlanokon. A feltárt terület 3054 m² volt.

A feltárás június 30-ig átadott részén, az út teljes hosszában a lelőhely K-i szélén folytatódtak az objektumok (gödrök, árkok) – sőt egy részük folytatódik a jelenlegi ideiglenes út alatt is. A megközelítőleg 80–100 éve létesített földút, amelyet a tulajdonos több ízben feltöltött sóderrel, közúzalékkal és bontási törmelékkel, mintegy 30 cm mélyen bolygatta meg az eredeti felszínt. Összesen 48 régészeti jelenséget figyelhettünk meg. Közülük kiemelkedőek a viszonylag gazdag leletanyagot tartalmazó bronzkori gödrök, ill. két kora középkori ház és gödör. A lelőhely az ideiglenes út irányába, valamint ÉNy felé tovább folytatódik és az eddig tapasztaltak alapján újabb korok (vaskor) feltűnése (telep és temető) várható.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat szombathelyi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülnek.

Munkatársak: Melis Eszter régész, Bálint Ferenc, Bek Tamás, Csuti Tamás, Erőss Gábor, Alfred Falchetto, Halász Ferenc, Ilon Gergely, Molnár Szabolcs, Radics András, Skriba Pál, Takács Tibor, Wolf Ernő technikusok, Pápai Miklós. A geodéziai felmérést a KÖSZ Szombathelyi Geodéziai Csoportja végezte.

ANTONI JUDIT

171. Enese határa

(Győr-Moson-Sopron megye) U, Ró, Kk
2009. augusztus 5–31. között régészeti szakfelügyeletet végeztünk a 85. sz. út Enesét elkerülő 6+800–13+800 km-sz. közötti szakaszán. A humuszréteget géppel változó mélységig tolták le, de csak kevés helyen érték el az altalajt, általában a fölé 10 cm-rel simították el az út teljes szélességét. Emiatt gyakorlatilag régészeti jelenség szinte sehol nem vált láthatóvá, a megfigyeléshez szükséges mélységet csak egy-két helyen érték el. Ezekon a szakaszokon a munkagépek nyomában folyamatosan járva a területet és gyűjtve a leleteket, három régészeti területet lokalizáltunk.

Külső-réti-dűlő (KÖH 71271): A 8+500–8+700 km-sz. közötti szakaszon 19 kova magkövet és pattintékot, valamint néhány neolit (DVK, zselízi) kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A 8+600–8+780 km-szelvényben az őskori leletek mellett középkori vastöredékek, szegek és néhány késő középkori kerámiatöredék került elő.

Pippani-dűlő (KÖH 51434): A 11+300–11+450 km-sz. közötti területen, a korábban feltárt lelőhely K-i szélének folytatásában É-D-i irányú széles árok beásásának feltárását figyeltük meg, ami az ismert lelőhely továbbterjedését jelzi.

EGRY ILDIKÓ

172. Esztergom, Deák Ferenc utca 45/a (KÖH 71747)

(Komárom-Esztergom megye) Kk
Az alapincézett ház építéséhez kapcsolódóan próbaásatással kívántuk tisztázni, hogy eléri-e a gépi munkával